

Opinia rozprawy doktorskiej mgra Grzegorza Wiatra pt. „Problematyka technologiczno-konserwatorska zabytków z wapienia bolechowickiego”.

Opracowana pod kierunkiem dr hab. Piotra Niemcewicza, prof. UMK w Toruniu, dysertacja doktorska mgra Grzegorza Wiatra jest rezultatem profesjonalnych doświadczeń konserwatorskich z ponad dwudziestopięcioletniej działalności autora, realizowanych głównie na zabytkach sztuki rzeźbiarskiej, zarówno kamiennej, sztukatorskiej, jak i ceramicznej. W bogatym dorobku doktoranta konserwacja marmurów i wapieni zbitych stanowi szczególnie wyodrębnioną specjalizację.

Osoba ubiegająca się o uzyskanie tytułu doktora w dziedzinie sztuk plastycznych powinna spełniać określone wymogi dotyczące specjalizacji w zakresie konserwacji sztuki i zabytków. Takie dokonania zawodowe, naukowe i artystyczne niewątpliwie spełnia Pan Grzegorz Wiatr. Droga doktoranta do wysokiej specjalizacji konserwatorskiej rozpoczęła się już w 2000 roku obroną pracy magisterskiej pod kierunkiem prof. Wiesława Domaśłowskiego i pracy dyplomowej wykonywanej pod opieką merytoryczną mgr Marii Rudy. Po uzyskaniu tytułu magistra i uprawnień konserwatorskich doktorant zrealizował kilkadziesiąt prac konserwatorskich samodzielnie lub w zespołach na znaczących dla kultury narodowej obiektach zabytkowych. Założenie własnej firmy konserwatorskiej „Monumento. Konserwacja Zabytków i Dzieł Sztuki” pozwoliło na wykonywanie kompleksowych prac konserwatorskich przy obiektach sakralnych, sepulkralnych oraz muzealnych w Polsce jak i za granicą (Włochy, Niemcy). Z ogromnej listy opracowywanych i konserwowanych prac można wymienić tak znaczące obiekty jak: kompleksową konserwację kilkunastu obiektów z terenu miasta Szydłowiec, konserwację kamiennej fasady kolegiaty w Klimontowie, kompleksową konserwację ceglanych gotyckich fasad kościoła Narodzenia NMP w Żarnowcu, odnowienie kilkudziesięciu nagrobków i kamiennych pomników na cmentarzach w Szydłowcu, Pierzchnicy, Bielinach, Szydłowie, Busku-Zdroju, Lisowie, Piotrkowicach, Przybysławicach i innych. Wymienić należy również konserwację bramy nr 3 na odcinku B1B dawnego obozu Auschwitz II Birkenau w Oświęcimiu. Z prac wykonywanych za granicą należy wymienić konserwacje kilkunastu obiektów na terenie kościoła św. Antoniego w Chianciano Terme i sanktuarium Madonna del Rifugo w Sinalunga we Włoszech. Na uwagę zasługuje również wykonanie kilkunastu rekonstrukcji płaskorzeźb do zamku Donkwarderode w Braunschweig w Niemczech. Od 2010 roku Pan Grzegorz Wiatr pełni funkcję Inspektora Nadzoru Konserwatorskiego przy wielu pracach nad obiektami będącymi na liście Pomników Historii oraz Miejsc Pamięci Narodowej. Większość obiektów pochodzi z Kielc lub kielecczyny, z którymi to terenami doktorant jest szczególnie związany. Na uwagę zasługuje także praca nauczyciela rzeźby w Zespole Państwowych Szkół Plastycznych im. Józefa Szermentowskiego w Kielcach (lata 2016-2018).

Doktorant bierze czynny udział w krajowych branżowych konferencjach i odczytach. Jego profesjonalne wystąpienia można również usłyszeć lub przeczytać w lokalnych mediach.

W swoim dorobku naukowym doktorant wymienił trzy publikacje, w tym również artykuł zamieszczony w kwartalniku Ochrona Zabytków.

Ramy niniejszej recenzji nie pozwalają na wymienienie całości dokonań zawodowych, naukowych i artystycznych zrealizowanych lub nadzorowanych przez doktoranta. Całokształt Jego pracy, również pedagoga, ale przede wszystkim doświadczonego praktyka, upoważniły Go do podjęcia niezwykle ważnej problematyki technologiczno-konserwatorskiej zabytków wykonanych z wapienia bolechowickiego.

Integralną i najważniejszą częścią materiałów przedstawionych mi do zrecenzowania jest praca doktorska pt. „Problematyka technologiczno-konserwatorska zabytków z wapienia bolechowickiego”. Praca nosi charakter opracowania monograficznego określającego cały zakres wiedzy o marmurze powszechnie nazywanym „bolechowicki”. Dysertacja doktorska jest pierwszym i jedynym tak szerokim opracowaniem dotyczącym tego dekoracyjnego kamienia, przydatnym nie tylko konserwatorom zabytków, ale również artystom rzeźbiarzom i rzemieślnikom kamieniarzom.

Dysertacja podzielona jest na dwie zasadnicze części: teoretyczną i część praktyczną z odpowiednimi rozdziałami i podrozdziałami. Część teoretyczna zawiera kompendium wiedzy o wapieniach dewońskich oraz szczególnie popularnym wapieniu bolechowickim, dającym się polerować i szeroko stosowanym w dawnej sztuce rzeźbiarskiej nie tylko na historycznych terenach polskich. Praktyka konserwatorska pozwoliła autorowi na sporządzenie odpowiedniego programu badawczego. Główny problem badawczy dotyczył zabezpieczenia polerowanej powierzchni kamienia, która na skutek destrukcyjnych czynników fizykochemicznych utraciła swoje szczególne walory estetyczne – barwę i połysk. Doktorant w trakcie szeregu prób i badań laboratoryjnych poszukiwał bardziej skutecznych metod i środków, zwłaszcza że na rynku pojawiają się coraz częściej nowe reklamowane środki zabezpieczające. Część teoretyczna w szerokich opisach podaje charakterystykę wapieni bolechowickich, parametry fizyczne, pochodzenie, budowę geologiczną oraz występowanie złóż bolechowickich.

Całkowicie zadowala część doświadczenia poświęcona badaniu powłok zabezpieczających dekoracyjną powierzchnię kamienia bolechowickiego. Wielką wartością pracy jest wykorzystanie bogatego doświadczenia autora i przeglądu dostępnej literatury przedmiotu. Badania i próby wykonywał więc konserwator, który był w stanie wytypować preparat o najlepszych właściwościach zabezpieczających.

W części praktycznej doktorant zastosował wytypowany w trakcie doświadczeń i prób preparat Farbtonvertiefer (Akemi) na płycie inskrypcyjnej upamiętniającej gen. Józefa Zajączka w Fabryce Marmurów w Chęcinach. Zastosowany przez autora preparat odznaczał się na tle innych przebadanych środków najlepszymi właściwościami zabezpieczającymi i największą odpornością na działanie promieni UV. Argumenty podane w tekście dysertacji są wiarygodne i przekonujące, a zastosowana technika i technologia zostały dopasowane zarówno do stanu zachowania obiektu, jego specyfiki oraz do zewnętrznej ekspozycji.

W pracy ujmuje rzetelność badawcza i wykonane praktyczne zabiegi konserwatorskie. Wyraźne wyartykułowanie wyników badań własnych i laboratoryjnych w powiązaniu ze współcześnie stosowanymi metodami konserwatorskimi pozwala wysoko ocenić całość przedstawionej problematyki zawartej w dysertacji doktorskiej.

W pracy wysoko oceniam również bezpośredniość w komentowaniu większości zagadnień, co dla wymagającego recenzenta jest pozytywnym zaskoczeniem. Autor traktuje rozprawę jako swoje dzieło, jako dyskurs z tematem lubianym, z którym czuje się związany. Często zadaje pytania, celowo zahaczając o dawne technologie i metody konserwatorskie.

Omawiana dysertacja została napisana na 207 stronach starannie i estetycznie opracowanego wydruku komputerowego. Integralne i niezwykle pomocne w prawidłowym zrozumieniu całości procesu badawczego, informacji historycznej, technologicznej i procesu konserwatorskiego są umieszczone w tekście liczne fotografie, w tym archiwalne, rysunki oraz tabele. 124 fotografii, w większości kolorowych, wykonanych na dobrym i bardzo dobrym poziomie, stanowią staranny wybór i układ graficzny zwiększający przejrzystość przekazu oraz wizualne wzbogacenie tematyki poruszanej w poszczególnych rozdziałach. Materiał ilustracyjny stanowią również ryciny i tabele systematyzujące wyniki badań. 12 załączników, głównie w postaci firmowych kart technicznych, potwierdzają oparcie się doktoranta na szerokim materiale pomocniczym.

Ogromna ilość podanych w pracy pozycji bibliotecznych świadczy o nabytej dużej wiedzy teoretycznej z zakresu omawianej w pracy problematyki. Zebranie całościowej, jak się wydaje, literatury rodzimej i obcojęzycznej może posłużyć jako kompendium wiedzy w opracowanym temacie.

Rozprawa doktorska Pana Grzegorza Wiatra stanowi rzetelne przedstawienie naukowego i artystycznego problemu i wystawia jak najlepsze świadectwo kwalifikacjom naukowym oraz szeroko pojętym możliwościom autora. Praca jest owocem dojrzałej wiedzy konserwatorskiej oraz znakomicie opanowanego warsztatu badawczego i wysokiego poczucia odpowiedzialności za powierzone mu do konserwacji zabytkowe dzieła sztuki,

W niniejszej recenzji mogłem przedstawić tylko najważniejsze osiągnięcia doktoranta w pracy konserwatorskiej udokumentowane w dotychczasowym dorobku zawodowym oraz w dysertacji doktorskiej. Na podkreślenie zasługuje również gotowość Pana Grzegorza Wiatra do podejmowania nowatorskich zadań i szukania dla nich rozwiązań umożliwiającą tym samym posuwanie naprzód reprezentowanej przez Niego specjalizacji konserwacji zabytkowych obiektów rzeźbiarskich.

Podsumowując, powyższa rozprawa doktorska należy bez wątpienia do znaczących przykładów prezentacji współczesnej wiedzy konserwatorskiej, wobec czego wnoszę o uznanie jej jako odpowiadającej wymaganiom stawianym dysertacji doktorskiej.

Zgodnie z ustawą o stopniach i tytułach naukowych wnoszę o dopuszczenie mgra Grzegorza Wiatra do publicznej obrony swojej pracy doktorskiej oraz do dalszego procedowania.

Prof. Ireneusz Płuska

